

Kukuriku versus HDZ – analiza izbornih programa

Dario Nikić Čakar

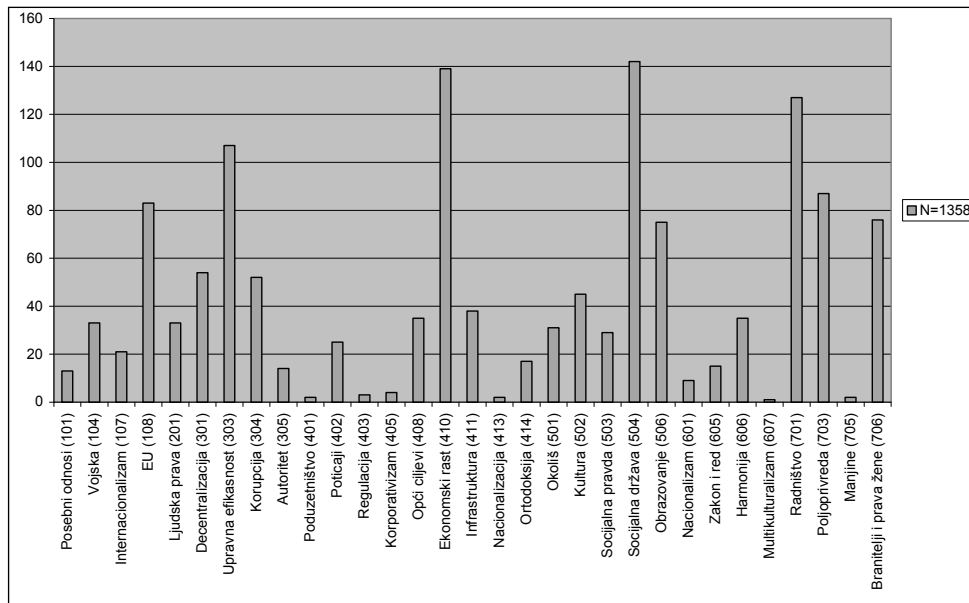
**Personalistički pristup izborima
smatra da kandidatsko glasovanje
potiskuje stranačku identifikaciju i
problemsku orijentaciju kao bitne
odrednice izborne odluke birača.
No važnost problemske orijentacije
birača, koja se najjasnije izražava
u izbornim programima stranaka,
ne treba olako otpisati**

Uvod

Sve snažniji procesi personalizacije i prezidencijalizacije izbornog natjecanja postali su važne odrednice političkog života u suvremenim parlamentarnim demokracijama. Brojni autori ističu kako se individualizacija politike očituje u dominantnoj usmjerenosti medija i stranaka na pojedinačne kandidate koji imaju presudnu ulogu u izbornom natjecanju. Pretpostavlja se da profili i osobine glavnih kandidata privlače sve više birača i tako neposredno utječu na ishod izbora. Ukratko, personalistički pristup izborima smatra da kandidatsko glasovanje potiskuje stranačku identifikaciju i problemsku orijentaciju kao bitne odrednice izborne odluke birača. Hrvatska politika nije iznimka u tom općem trendu.

No važnost problemske orijentacije birača, koja se najjasnije izražava u izbornim programima stranaka, ne treba olako otpisati. Nekoliko je važnih prednosti koje nude izborni programi kao najvjerodostojniji izvori za identificiranje dugoročnih ciljeva političkih stranaka. Ponajprije, stranački programi pokrivaju vrlo široki spektar političkih pozicija i tema. Nadalje, oni su mjerodavni izrazi stranačkih politika zato što su obično potvrđeni na stranačkim konvencijama i saborima, pa su programski izrazi cijele stranke, a ne neke unutarstranačke frakcije ili pojedinih članova. Napokon, programi se objavljuju prije svakih izbora te se tako mogu pratiti promjene *policy* preferencija stranaka. Unatoč tim pozitivnim aspektima programske politike stranaka, neki istraživači ozbiljno dvoje glede analitičke valjanosti izbornih programa, smatrajući ih "šoping listom" slabo utemeljenih

Dario Nikić Čakar, znanstveni novak na projektu "Hrvatska u regionalnom okruženju" i polaznik doktorskog studija "Komparativna politika" na Fakultetu političkih znanosti. E-pošta: dario.nikic@fpzg.hr

Grafikon 1. Kukuriku koalicija – distribucija standardnih kategorija

obećanja koja bi trebala privući birače. Tvrdi se da su vrlo nejasno i dvoznačno formulirani, da ih birači gotovo nikad ne čitaju, a da stranke nisu obvezane donositi odluke u parlamentu u skladu sa svojim izbornim programima. Međutim, kvantitativne analize u zapadnoeuropskim zemljama pokazale su da izborni programi sadržavaju velik broj konkretnih obećanja, od kojih se gotovo 70 posto ostvari ako stranke dobiju priliku sudjelovati u vlasti.

Hrvatska politologija dosad nije pokazala dovoljno ozbiljan znanstveni ili stručni interes za istraživanje izbornih programa političkih stranaka. Razloge vjerojatno treba tražiti u predrađaji da je to nedovoljno atraktivno područje istraživanja, ali i u nepoznavanju metodološko-analitičkih alata pomoću kojih bi se ono istraživalo. Iskustva političke znanosti u zapadnoeuropskim zemljama potpuno su drukčija. Izborni programi čine vrlo propulzivno i plodonosno područje istraživanja na temelju kojega je nastao jedan od najvećih politoloških projekata u svijetu – *Comparative Manifesto Project (CMP)* – koji se koristi kvantitativnom analizom sadržaja izbornih programa. Stoga u ovom članku polazim upravo od CMP-ova istraživačkog okvira u analizi izbornih programa koalicije Kukuriku i HDZ-a kao glavnih takmaca na prosinačkim izborima 2011.

Što je *Comparative Manifesto Project*?

Britanski politolozi Ian Budge i David Robertson utemeljili su 1979. *Manifesto Research Group (MRG)* kao istraživačku skupinu u sklopu ECPR-a radi analize izbornih programa političkih stranaka i procjene njihovih političkih preferencija. Time su nastojali odgovoriti na dva pitanja: (a) koji politički problemi dijele poslijeratne političke stranke i (b) konvergiraju li ili divergiraju ideološki i *policy* stavovi stranaka. Druga faza istraživanja počela je 1989. kada su njemački politolozi Hans-Dieter Klingemann i Andrea Volkens pokrenuli *Comparative Manifesto* broj 8 - prosinac 2011.

Project (CMP) u sklopu koje su se nastavili prikupljati i kodirati dokumenti i razvijati globalna mreža koderata. Projekt se proširio na istraživačke političke stranake u svim zemljama OECD-a, Srednje i Istočne Europe, a kasnije i Latinske Amerike i Jugoistočne Azije. Cilj je analize izbornih programa utvrđivanje ideoloških pozicija i *policy* preferencija političkih stranaka u različitim zemljama. Izborni se programi smatraju indikatorima stranačkih preferencija u određenoj vremenskoj točki te se podvrgavaju kvantitativnoj analizi sadržaja. CMP angažira i obučava koderate koji su izvorni govornici. Uglavnom je riječ o politolo-

zima koji prikupljaju izborne programe i zatim analiziraju njihov sadržaj sukladno standardnom postupku kodiranja.

Osnovni je cilj svakog postupka kodiranja osiguranje usporedivih rezultata, zbog čega svaki koder treba donositi iste kvantifikacijske i klasifikacijske odluke za svaki izborni program. Metode kodiranja dizajnirane su tako da budu usporedive neovisno o kulturnima i socijalno-ekonomskim razlikama među zemljama. Tijekom više godina istraživačkog rada definirano je 56 standardnih kategorija koje pokrivaju sva relevantna *policy* područja i, prosječno, 98 posto sadržaja izbornih programa. Postupak kodiranja sastoji se od kvantifikacije (broj *policy* iskaza stranaka) i klasifikacije (kakvi su ti *policy* iskazi) izbornih programa. Kvantifikacija pretpostavlja seciranje izbornog programa na jedinice analize: kvazirečenice koje su definirane kao argument, odnosno kao verbalni oblik neke političke ideje ili problema.

Izborni program "Plan 21" koalicije SDP-a, HNS-a, IDS-a i HSU-a najopsežniji je manifest što ga je biračima ponudila neka stranka ili koalicija od prvih demokratskih parlamentarnih izbora 1990.

Najjednostavniji oblik jedinice analize jest rečenica odijeljena od drugih jedinica interpunkcijskim znakom, ali zbog kompleksnosti jezika u jednoj rečenici može biti više argumenata odnosno jedinica analize. Klasifikacija, pak, podrazumijeva pridruživanje brojčanih vrijednosti standardnih kategorija svakoj jedinici analize. To je vrlo zahtjevan posao koji pretpostavlja iz-

Tablica 1. Standardne kategorije u sedam *policy* domena

Domena 1. Vanjski odnosi	409 Kejnzijska ekonomija potražnje: pozitivno
101 Posebni vanjski odnosi: pozitivno	410 Ekonomski rast
102 Posebni vanjski odnosi: negativno	411 Tehnologija i infrastruktura: pozitivno
103 Antiimperijalizam: pozitivno	412 Kontrolirana ekonomija: pozitivno
104 Vojska: pozitivno	413 Nacionalizacija: pozitivno
105 Vojska: negativno	414 Ekonomska ortodoksija: pozitivno
106 Mir: pozitivno	415 Marksistička analiza: pozitivno
107 Internacionalizam: pozitivno	416 Održiva ekonomija: pozitivno
108 Europska integracija: pozitivno	Domena 5. Blagostanje i kvaliteta života
109 Internacionalizam: negativno	501 Zaštita okoliša: pozitivno
110 Europska integracija: negativno	502 Kultura: pozitivno
Domena 2. Sloboda i demokracija	503 Socijalna pravda: pozitivno
201 Sloboda i ljudska prava: pozitivno	504 Rast države blagostanja
202 Demokracija: pozitivno	505 Smanjenje države blagostanja
203 Konstitucionalizam: pozitivno	506 Širenje obrazovanja
204 Konstitucionalizam: negativno	507 Ograničavanje obrazovanja
Domena 3. Politički sustav	Domena 6. Struktura društva
301 Decentralizacija: pozitivno	601 Način života nacionalne zajednice: pozitivno
302 Centralizacija: pozitivno	602 Način života nacionalne zajednice: negativno
303 Upravna i administrativna efikasnost: pozitivno	603 Tradicionalna moralnost: pozitivno
304 Politička korupcija: negativno	604 Tradicionalna moralnost: negativno
305 Politički autoritet: pozitivno	605 Zakon i red: pozitivno
Domena 4. Ekonomija	606 Društvena harmonija: pozitivno
401 Slobodno poduzetništvo: pozitivno	607 Multikulturalizam: pozitivno
402 Poticaji: pozitivno	608 Multikulturalizam: negativno
403 Regulacija tržišta: pozitivno	Domena 7. Društvene skupine
404 Ekonomsko planiranje: pozitivno	701 Radništvo: pozitivno
405 Korporativizam: pozitivno	702 Radništvo: negativno
406 Protekcionizam: pozitivno	703 Poljoprivreda: pozitivno
407 Protekcionizam: negativno	704 Srednja klasa i profesionalne skupine: pozitivno
408 Ekonomski ciljevi	705 Manjine: pozitivno
	706 Neekonomске demografske skupine: pozitivno

vršno poznavanje značenja pojedinih kategorija i visok stupanj koncentracije.

Kukuriku: *Plan 21*

Izborni program "Plan 21" koalicije SDP-a, HNS-a, IDS-a i HSU-a najopsežniji je manifest što ga je biračima ponudila neka stranka ili koalicija od prvih demokratskih parlamentarnih izbora 1990. Koalicijski izborni stratezi svoje su glavne ciljeve i političke preferencije izložili na čak 128 kartica teksta, što je približno 230.000 slovnih mjesta. Za usporedbu, dosadašnji "rekorder" sa 100 kartica (180.000 znakova) bio je HDZ-ov izborni program koji je biračima ponuđen pred izbore 2007. Nimalo ne zaostaju ni HDZ-ovi programi iz 2003. (140.000 znakova) i 2011. (149.000). Prosječna veličina izbornih programa s kojima su se stranke natjecale u dva prijašnja izborna ciklusa bila je oko 50.000 znakova.

Analiza "Plana 21" pokazala je kako su koalicijski partneri izbornim programom nastojali zahvatiti sve relevantne političke, ekonomske, administrativne, socijalne, kulturne, pravne, sigurnosne i međunarodne teme i izazove s kojima se suočavaju hr-

vatski građani i političke elite. Tako široko strukturiran program ukazuje na *catch-all* strategiju prema kojoj bi obuhvatna ponuda političkih sadržaja trebala osloboditi stranke tradicionalne "ideološke prtljage" i biti dovoljno privlačna da zadovolji interese većine birača, a osobito preferencije neodlučnih o čijim glасovima ovise ishodi izbora. Na slici 1. jasno se vidi da je najveća

Sukladno socijaldemokratskom kretu, u "Planu 21" najveća se pozornost pridaje različitim aspektima socijalne države

pažnja usmjerena na osam ključnih područja koja zauzimaju nešto više od 60 posto ukupnog sadržaja. Riječ je temama koje se tiču uključivanja Hrvatske u EU (108), povećanja administrativne i sudske učinkovitosti (303), ostvarivanja viših stopa ekonomskog rasta (410), unaprjeđenja sustava socijalne sigurnosti (504), poboljšanja kvalitete obrazovnog sustava (506), brige za

radništvo i radnička prava (701), poticanja poljoprivredne proizvodnje (703), te poboljšanja položaja žena u društvu i brige za bivše hrvatske branitelje (706).

U *Domeni međunarodnih odnosa* četiri stranke osobito su pozornost posvetile predstojećem ulasku Hrvatske u EU. Naglašavajući kako članstvo u toj zajednici znatno pridonosi miru i stabilnosti u našoj regiji, koalicija je istaknula perspektive koje

**Za razliku od prethodna dva
programa koji su nastojali naglasiti
dinamički potencijal političkih
promjena, "Čuvajmo Hrvatsku"
pokazuje se kao prilično statičan,
staromodan, pa i idejno retrogradan**

se Hrvatskoj otvaraju u sklopu zajedničke vanjske i sigurnosne politike EU-a. Europska Unija se tretira i kao prostor neograničenih razvojnih mogućnosti te kao jamac političkoga, ekonomskog i društvenog napretka zemlje. Unija se u "Planu 21" percipira i kao prostor slobode pojedinaca i najveće zaštite ljudskih i manjinskih prava. To je vidljivo iz *Domene 2* u kojoj se koalicija zauzima za europeiziranu liberalnu državu koja će štiti slobodu pojedinca, ali neće nametati određeni životni stil. Moderna država mora biti na usluzi građanima, pa se u *Domeni 3* naglašava presudna uloga javne uprave kao jeftinoga i učinkovitog servisa građanskih i poduzetničkih zahtjeva. Da bi se to ostvarilo, treba ispuniti dva temeljna uvjeta – državu politički i fiskalno decentralizirati, te ojačati neovisnost pravosuđa kao sredstva za radikalno iskorjenjivanje korupcije koja razara društvene odnose i slabi ekonomski potencijal. Ako se promatraju kao tematski klaster, te tri kategorije obuhvaćaju gotovo 16 posto sadržaja izbornog programa. Ekonomskom *Domenom 4* dominira problematika ostvarivanja viših stopa ekonomskog rasta, proizvodnje i izvoza, čemu je – zajedno s fiskalnim i monetarnim mjerama koje taj cilj trebaju ostvariti – posvećena desetina ukupnog sadržaja programa. Program pokazuje da je Kukuriku koalicija svjesna dramatične aktualne svjetske ekonomske krize koja se u Hrvatskoj očitovala u obliku dugotrajne ekonomske recesije, te da se ne zauzima samo za gospodarski oporavak nego i za izgradnju novog sustava društvenih vrijednosti. Sukladno socijaldemokratskom kretanju, u "Planu 21" najveća se pozornost pridaje različitim aspektima socijalne države. To je razvidno iz *Domene 5* gdje se nešto više od deset posto ukupnoga programskog sadržaja bavi održavanjem i nadogradnjom sustava socijalne i zdravstvene sigurnosti – zdravstva, socijalne skrbi, mirovinskog sustava i socijalne stanogradnje. S tim je usko povezana obrazovna politika, budući da koalicijski izborni stratezi naglašavaju kako su "obrazovanje i znanost ključne pretpostavke razvoja gospodarstva i ukupnog društva". Kategorije iz *Domene 6* nisu značajnije zastupljene u "Planu 21", osim kategorije 606 (*društvena harmonija*) koja se očituje kroz identifikaciju sveopće

broj 8 - prosinac 2011.

krize u Hrvatskoj. U *domeni društvenih skupina* koalicijski partneri osobito su se usmjerili prema radništvu i seljaštvu kojima je posvećena gotovo šestina ukupnog sadržaja. Stvaranje novih radnih mjesta, briga za radnike, poštene plaće i socijalni dijalog, ali i povećanje poljoprivredne proizvodnje, održivost obiteljskih gospodarstava te ekološka poljoprivreda, samo su neke vrijednosti koje dominiraju tim dvjema kategorijama. Iznenađenje u izbornom programu Kukuriku koalicije jest zasebno poglavlje o braniteljskoj skupini, što je jedan od najboljih dokaza njihove *catch-all* izborne strategije. Naime, sve četiri stranke koalicije u svojim su dosadašnjim izbornim programima uglavnom zaobilazile braniteljska pitanja, očito smatrajući da je ta "populacija" HDZ-ovo klijentelističko leno. Iznimke su bili su SDP-ovi izborni programi 2000. i 2003. – prvi sadržava šest, uglavnom negativno intoniranih, rečenica, dok su u drugomu braniteljima kao posebnoj skupini bile posvećene četiri rečenice.

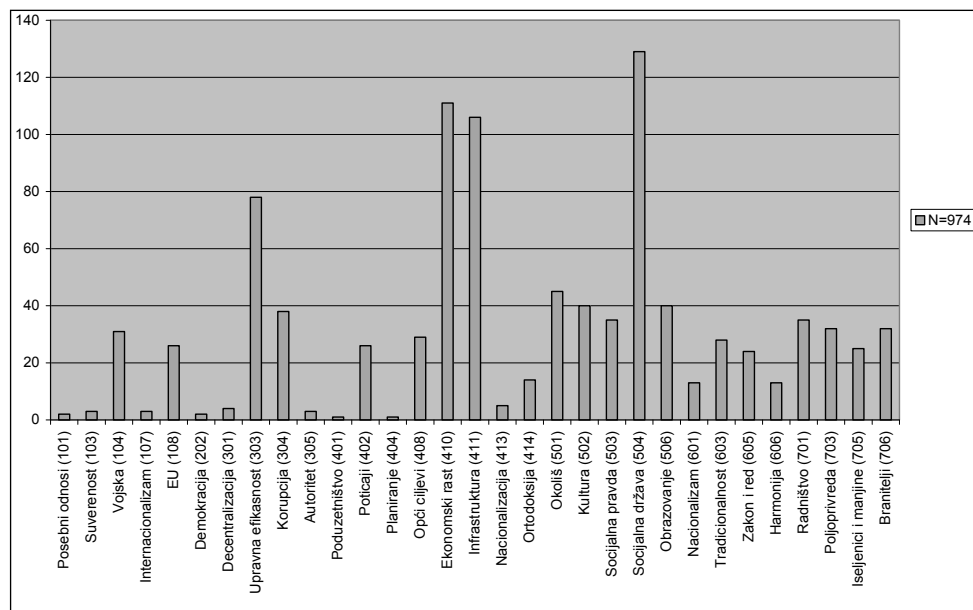
HDZ: Čuvajmo Hrvatsku

HDZ-ov izborni program "Čuvajmo Hrvatsku" nastavak je prokušane forme pisanja grandioznih programa nastale u vrijeme Sanaderova vodstva. Riječ je o vrlo detaljnim i opsežnim programima koji su uvijek predstavljali četverogodišnje planove razvoja Hrvatske. Kontinuitet sanaderovskog naslijeđa može se pratiti i na najočitijoj simboličkoj razini programskih naziva – od "Pokrenimo Hrvatsku" iz 2003. preko "Za još bolju Hrvatsku" iz 2007. do aktualnog "Čuvajmo Hrvatsku". Međutim, za razliku od prethodna dva programa koji su nastojali naglasiti dinamički potencijal političkih promjena, "Čuvajmo Hrvatsku" pokazuje se kao prilično statičan, staromodan, pa i idejno retrogradan. HDZ-ovi izborni programi u Sanaderovo vrijeme nudili su određene perspektive – ulazak u EU i NATO, suradnja s nacionalnim ma-

**Čelništvo HDZ-a javno prezentira
sadašnji program kao "perspektivni"
pogled u prošlost – vraćanje
stranačkim izvorišnim temeljima,
rehabilitaciju i nastavak Tuđmanove
politike, povratak u baraku na Jarunu,
nužnost kažnjavanja komunističkih
zločina**

njinama, jačanje demokratskih potencijala, ekonomski rast i razvoj, društveno zajedništvo i suradnja – koje su trebale donijeti novi zamah hrvatskog društva. Nasuprot tome, čelništvo HDZ-a javno prezentira sadašnji program kao "perspektivni" pogled u prošlost – vraćanje stranačkim izvorišnim temeljima, rehabilitaciju i nastavak Tuđmanove politike, povratak u baraku na Jarunu, nužnost kažnjavanja komunističkih zločina.

HDZ se odlučio za takvu izbornu strategiju zbog dva razloga.

Grafikon 2. Hrvatska demokratska zajednica – distribucija standardnih kategorija

Prvo, teške korupcijske afere u koje su upleteni bivši i sadašnji stranački prvaci, što je rezultiralo podizanjem optužnice protiv cijele stranke kao pravnog subjekta, izazvale su kod neodlučnih birača potpun gubitak povjerenja u vladajuću stranku, ali i uzrokovale značajno demoraliziranje i pasiviziranje tradicionalnih HDZ-ovih birača. Stoga je, za razliku od Kukuriku koalicije, HDZ bio primoran napustiti svoju dosadašnju *catch-all* strategiju instaliranu u vrijeme Sanadera i usredotočiti se isključivo na mobilizaciju svojih članova, tradicionalnih birača i klijentelističkih skupina čiju je podršku dosad smatrao neupitnom. Jedini je način da to ostvari ponovna radikalizacija stranačke politike i osnaživanje tvrde državotvorne struje unutar nje. Drugo, povratak korijenima zasigurno se može promatrati i kroz prizmu formalne unutarstranačke dominacije predsjednice stranke, koja pokazuje skromnu razinu sadržajne i idejne inovativnosti. Došavši na čelo stranke, vrlo se brzo odrekla Sanaderova naslijeđa, razvivši čak jedan oblik "svjesne" amnezije prema vremenu kad je bila njegova desna ruka. Stoga je svoje programsko i ideološko utočište pronašla u izvornoj Tuđmanovoj politici, ističući da je ona "pogled u budućnost na temeljima koji su davno stvoreni".

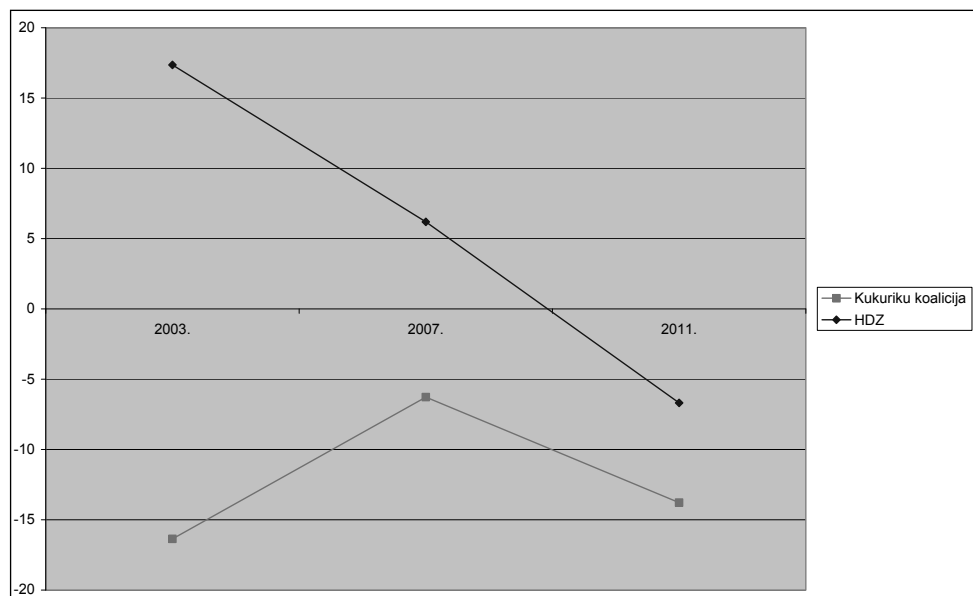
Analiza programa "Čuvajmo Hrvatsku" pokazala je da su se HDZ-ovi izborni stratezi usredotočili na samo tri područja: administrativnu i sudsku učinkovitosti (303), ekonomske kategorije koje se tiču viših stopa rasta i ulaganja u infrastrukturu (410 i 411) te velika proračunska izdvajanja za socijalnu državu (504). U *Domeni 1* vrlo skromni sadržaji posvećeni su ostvarenju dvaju velikih ciljeva koje HDZ smatra isključivo svojom zaslugom – punopravnom članstvu Hrvatske u NATO-u i skorašnjem ulasku u EU. Potpuna sadržajna ispražnjenost *Domene 2* pokazuje HDZ-ovu nezainteresiranost za teme ljudskih i manjinskih prava te funkcioniranja demokratskih institucija i procedura. U *Domeni 3* uočavaju se dvije zanimljive stvari: prvo, HDZ je značajnu pažnju posvetio mjerama unaprjeđenja upravne i pra-

vosudne učinkovitosti koje se smatraju nužnim pretpostavkama povećanja kvalitete života i poduzetničke aktivnosti; drugo, unatoč eksploziji korupcijskih afera koje potresaju hrvatsko društvo i čijim se generatorom smatra upravo HDZ, u programu je vrlo malo prostora dano tim problemima i načinima njihova rješavanja. Programski sadržaji koji se tiču korupcije vrlo su općeniti i frazeološki, vjerojatno zato da bi se relativizirale razmjere korupcije i odgovornosti HDZ-a za nju. *Domena 4* otkriva posebnu usredotočenost na postizanje viših stopa ekonomskog rasta i ulaganje u infrastrukturne projekte koji zauzimaju

gotovo četvrtinu sadržaja. To, međutim, nije novina programa "Čuvajmo Hrvatsku", budući da se oko 20 posto sadržaja u dva Sanaderova programa odnosilo upravo na te dvije kategorije. U *domeni blagostanja i kvalitete života* potpuno prevladavaju sadržaji (13 posto) vezanih za ekspanziju socijalne države, sa sve izdašnije proračunske izdatke za zdravstvo, mirovine, socijalnu skrb, pomoć za nezaposlene, roditeljske naknade i doplatak za djecu. I dok su zahtjevi za većim transfernim plaćanjima uobičajeni za stranke i koalicije lijeve provenijencije koje uvijek traže "više" socijalne države, u konzervativnim strankama kao što je HDZ pokazuju se kao ideološke i programske anomalije. Ipak, najveća je anomalija uočljiva u *Domeni 6* koja otkriva veliku dis-

I dok su zahtjevi za većim transfernim plaćanjima uobičajeni za stranke i koalicije lijeve provenijencije koje uvijek traže "više" socijalne države, u konzervativnim strankama kao što je HDZ pokazuju se kao ideološke i programske anomalije

krepanciju između sadržaja izbornog programa i njegove javne prezentacije. Naime, iz medijskih nastupa predsjednice HDZ-a i drugih istaknutih kandidata dade se zaključiti kako izborni program "Čuvajmo Hrvatsku" predstavlja radikalni zaokret u odnosu prema prethodnom razdoblju i povratak "istinskim" tradicionalnim vrijednostima Tuđmanova HDZ-a – domoljublju, zaštiti nacionalnih interesa, nacionalnom ponosu, vjeri,

Grafikon 3. Ideološke pozicije HDZ-a i Kukuriku koalicije 2003–2011.

nepovredivosti ljudskog života, očuvanju tradicionalne obitelji i sl. Međutim, kategorije 601, 603, 605. i 606, u kojima bi se te vrijednosti trebale očitovati, imaju vrlo nisku frekventnost, što pokazuje da javni predizborni diskurs stranačkog vodstva nije utemeljen u programu. Napokon, sadržaj u *Domeni 7* posvećen je društvenim skupinama, s posebnim naglaskom na seljaštvo, dijasporu, Hrvate u BiH i braniteljsku populaciju kao HDZ-ove tradicionalne klijentelističke skupine.

Ideološke pozicije HDZ-a i Kukuriku koalicije 2003–2011.

Osim u mjerenju *policy* preferencija političkih stranaka, kvantitativna analiza sadržaja izbornih programa najviše se primjenjuje u utvrđivanju pozicija stranaka na tradicionalnoj ideološkoj osi lijevo-desno. Istraživači CMP-a konstruirali su dva ideološka klastera sastavljena od kategorija koje su vrijedno utemeljene u političkoj teoriji. Ideološka pozicija pojedine stranke utvrđuje se tako da se od zbroja postotaka desnih kategorija oduzme zbroj postotaka lijevih kategorija. Negativan rezultat podrazumijeva lijevu, a pozitivan desnu poziciju.

Prikazani postupak utvrđivanja pozicija stranaka na ideološkoj osi lijevo-desno primjenio sam na izborne programe HDZ-a i koalicije Kukuriku na izborima 2003, 2007. i 2011. Kako na prethodnim izborima SDP, HNS, IDS i HSU nisu sudjelovali kao koalicija nego samostalno, njihovu jedinstvenu ideološku poziciju utvrdio sam na temelju prosjeka pozicija pojedinih stranaka. Na slici 3. vidljivo je da su ideološke pozicije članica Kukuriku koalicije uglavnom u skladu s njihovom javnom percepcijom kao lijeve koalicije i kreću se od -16,36 na izborima 2003. preko -6,27 na izborima 2007. do -13,78 na izborima 2011. Mnogo je zanimljivije ideološko pozicioniranje HDZ koji od 2003. kontinuirano skreće u lijevo. Na izborima 2003. HDZ se pod Sanaderovim vodstvom smjestio na umjerenu desnicu s vrijednošću

17,35, četiri godine kasnije značajno se približio centru, pozicionirajući se na 6,19, a pod vodstvom Jadranke Kosor potpuno je otklizao s centra i zaustavio se na umjereno lijevih -6,69. Takva lijeva ideološka pozicija HDZ-a uistinu začuđuje jer je u potpunom neskladu s javnom percepcijom, ali i s tvrdom desnom retorikom stranačkih čelnika u javnosti. Dva su potencijalna objašnjenja: prvo, moguće je da metodologija utvrđivanja ideoloških pozicija stranaka, koja je razvijena za zapadnoeuropske demokracije, nije primjerena strankama u novim državama Srednje i Istočne Europe. U tom bi slučaju posrijedi bila klasična pogreška

koja se u komparativnoj politici naziva selekcijskom pristranošću, koja posljedično iskrivljuje rezultate istraživanja, a u radikalnom obliku čini ih i posve nevaljanima Drugo, HDZ-ovo skretanje ulijevo može se objasniti politikom osiguravanja potpore za ostanak na vlasti, odnosno strategijom kupovanja glasova

Tablica 2. Utvrđivanje pozicija stranaka na osi lijevo-desno

Desna pozicija – zbroj % za:		Lijeva pozicija – zbroj % za:
104 Vojska: pozitivno		103 Antiimperijalizam: pozitivno
201 Sloboda i ljudska prava: pozitivno		105 Vojska: negativno
203 Konstitucionalizam: pozitivno		106 Mir: pozitivno
305 Politički autoritet: pozitivno		107 Internacionalizam: pozitivno
401 Slobodno poduzetništvo: pozitivno		202 Demokracija: pozitivno
402 Poticaji: pozitivno	minus	403 Regulacija tržišta: pozitivno
407 Protekcionizam: negativno		404 Ekonomsko planiranje: poz.
414 Ekonomska ortodoksija: pozitivno		406 Protekcionizam: pozitivno
505 Smanjenje države blagostanja		412 Kontrolirana ekonomija: poz.
601 Način života nac. zajednice: poz.		413 Nacionalizacija: pozitivno
603 Tradicionalna moralnost: pozitivno		504 Rast države blagostanja
605 Zakon i red: pozitivno		506 Širenje obrazovanja
606 Društvena harmonija: pozitivno		701 Radništvo: pozitivno

putem transfernih plaćanja. Ključan dokaz tomu je opseg sadržaja izbornog programa koji se tiče ekspanzije socijalne države (kategorija 504), što pokazuje da su veliki proračunski izdaci za zdravstvo, socijalnu skrb (djeca, roditelje, nezaposleni) i mirovine zapravo smišljena strategija, a ne puka ideološka anomalija. ■